

УДК 811.161.2'367.5

Т. Є. Масицька – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки

Особливості семантико-синтаксичних відношень у реченнєвій конструкції “С + П_д + О + Ад”¹

Роботу виконано на кафедрі української мови ВНУ ім. Лесі Українки

У статті проаналізовано компонентний склад реченнєвої конструкції “С + П_д + О + Ад”. Визначено семантико-синтаксичні відношення та охарактеризовано субстанціальні компоненти, зумовлені валентністю предиката.

Ключові слова: семантико-синтаксичні відношення, реченнєва конструкція, суб’єкт, предикат, об’єкт, адресат.

Масицкая Т. Е. Особенности семантико-синтаксических отношений в конструкции предложения “С + П_д + О + Ад”. В статье проанализировано компонентный состав конструкции предложения “С + П_д + О + Ад”. Определены семантико-синтаксические отношения и проведен анализ субстанциальных компонентов, валентно связанных с предикатом определенной семантики.

Ключевые слова: семантико-синтаксические отношения, конструкция предложения, субъект, предикат, объект, адресат.

Masytska T. E. Features of Semantic and Syntactic Relations in the Construction of the “S + P_v + O + R”. The article is a description of the system compositional construction of the “S + P_v + O + R”. Defined semantic and syntactic context and analysis of the substantial components, equivalent to the predicate associated to a certain semantics.

Key words: semantic and syntactic relations, design proposals, subject, predicate, object, recipient.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасному мовознавстві питання, пов’язані з вивченням особливостей семантико-синтаксичної структури речення, ще недостатньо досліджені, тому мовознавці продовжують вивчати системну організацію, особливості функціонування компонентного складу семантико-синтаксичної структури речення. Це дослідження є актуальним у проблематиці лінгвістичних студій, оскільки передбачає розгляд усіх компонентів, які формують семантико-синтаксичну структуру речення. Синтаксична проблематика цього питання базується на розгляді семантичних ознак синтаксичних компонентів реченнєвої структури. Незаперечним є той факт, що, як наголошує А. П. Загнітко, синтез різноманітних вимірів функціонування мовних одиниць найпошлідовніше пізнається у синтаксичних структурах, що найоптимальніше відображають відношення між реаліями об’єктивної дійсності [5, 8].

На сучасному етапі в дослідженнях з функціонального синтаксису великого значення набуває розгляд семантико-синтаксичних відношень у структурі речення, адже вони є одним із фундаментальних понять синтаксису. На думку І. Р. Вихованця, функціональна теорія орієнтована на вивчення семантико-синтаксичних відношень і у сфері мовлення, і мови, а також характеру взаємодії динаміки двох сфер [3, 16, 20]. Дослідження семантико-синтаксичних відношень є проблемним питанням мовознавства, оскільки пов’язане з детальним вивченням особливостей компонентів семантико-синтаксичної структури речення. У сучасних лінгвістичних студіях цьому питанню особливу увагу приділили Й. Ф. Андерш, І. Р. Вихованець, А. П. Загнітко, Н. Л. Іваницька, О. С. Мельничук, М. В. Мірченко, К. Ф. Шульжук [1; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 13; 14] та інші мовознавці. Розгляд усіх функціональних особливостей семантико-синтаксичних відношень реченнєвих конструкцій залишається **актуальним**, оскільки потребує подальшого розгляду і опису всіх функціональних виявів.

Мета нашого дослідження – проаналізувати особливості семантико-синтаксичних відношень у реченнєвій конструкції “С + П_д + О + Ад”. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**: 1) розглянути реченнєву конструкцію “С + П_д + О + Ад”; 2) охарактеризувати компонентний склад конструкції “С + П_д + О + Ад”; 3) проаналізувати функціональні особливості суб’єктних, об’єктних, адресатних семантико-синтаксичних відношень у реченнєвій конструкції

© Масицька Т. Є., 2012

¹ П_д – дієслівний предикат, С – суб’єкт, О – об’єкт, Ад – адресат.

“С + П_д + О + Ад”); 4) простежити експліцитне та імпліцитне вираження семантико-синтаксичних відношень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Речення – основний об’єкт синтаксису, в якому чітко диференціюються формально-синтаксичні і семантико-синтаксичні ознаки. Формально-синтаксичні функції пов’язані з синтаксичними зв’язками, семантико-синтаксичні визначаються семантико-синтаксичними відношеннями. У структурі речення семантико-синтаксичні відношення мають зовнішнє спрямування: виражають стосунки між предметами та явищами позамовного світу. Відображаючи відношення предметів і явищ дійсності, вони вказують на значеннєві (сислові) стосунки поєднаних певним синтаксичним зв’язком синтаксичних одиниць [4, 43]. Семантико-синтаксичні відношення і синтаксичні зв’язки не існують ізольовано, а перебувають у складних взаємовпливах. З-поміж їх ознак вирізняємо такі, як їх нетотожність, паралельне функціонування і специфічність вияву в різних синтаксичних одиницях. Одну з цих нетотожностей становить, на аргументовану думку Л.Теньєра, те, що синтаксичні зв’язки спрямовані від підпорядковуючого елемента до підпорядкованого, а семантичні зв’язки (у нашому розумінні – семантико-синтаксичні відношення) – навпаки [12]. Розглядаючи питання про взаємовідношення між формально-синтаксичною структурою і смислом, Л. Теньєр підкреслював, що “структурний і семантичний плани не залежать один від одного. Але ця незалежність має силу лише в теорії. На практиці ж ці два плани паралельні, оскільки у структурного плану нема іншого призначення, крім того, щоб зробити можливим вираження думок – об’єктів семантичного плану. Між цими планами нема тотожності, але є паралелізм. Цей паралелізм виявляється у зв’язках. Точніше кажучи, поряд із структурними зв’язками є зв’язки семантичні, що співвідносяться з ними у регулярний спосіб” [12, 53].

Синтаксичним зв’язкам і семантико-синтаксичним відношенням притаманна різнобічна спрямованість. Формально-синтаксична особливість реченнєвого компонента може відрізнятися від семантичного навантаження. Л. Теньєр відзначав, що “шкала синтаксичної важливості слів перебуває у зворотному відношенні до шкали семантичної важливості. Що нижче розташоване слово на синтаксичній шкалі, то більше в нього шансів виявитися суттєвим для смислу речення. Створюється враження, що підпорядковує слово потрібне тільки для того, щоб служити свого роду семантичною точкою опори для підпорядкованого” [12, 54].

На рівні слів і словоформ мовознавці виділяють такі відношення: 1. Власне-синтаксичні: а) об’єктні (з ближчим об’єктом); б) означальні з власне означальними і означально-обставинні; в) апозитивні; 2. Семантико-синтаксичні: а) об’єктні (з дальшим об’єктом); б) інформативно-доповнюючі; в) обставинні [10, 26]. У простому елементарному з семантичного погляду реченні семантико-синтаксичні відношення спрямовані від підпорядкованого (залежного) компонента до підпорядковувального (опорного), зазвичай вираженого дієслівним предикатом. У таких реченнях можна виділити, на думку І. Р. Вихованця, лише субстанціальні (предметні) семантико-синтаксичні відношення. Ці найбільш абстраговані відношення членуються на підтипи. Вчений диференціює семантико-синтаксичні відношення у семантично елементарному реченні і виділяє суб’єктні, об’єктні, адресатні, інструментальні та локативні семантико-синтаксичні відношення [4, 44].

Як вважає Й. Ф. Андерш, модель структури семантично елементарного простого речення має будуватися з урахуванням потенційно сполучувальних властивостей дієслова, вжитого у ролі предиката. Маються на увазі властивості дієслова, зумовлені його категоріальною семантикою, яка може бути самодостатньою або самонедостатньою, тобто може не потребувати або потребувати для своєї реалізації доповнення певними компонентами. Це означає, підкреслює дослідник, що конкретні дієслова характеризуються певними функціональними позиціями [2, 17]. Різноманітність синтаксичних моделей і їх наповнення дає змогу виділити функціональні типи та моделі речення залежно від їх семантико-синтаксичного навантаження та комунікативного оформлення. У реченнєвій моделі “С + П_д + О + Ад” предикат валентно пов’язаний із лівобічним суб’єктом та правобічними об’єктом і адресатом. У конструкції представлені суб’єктні, об’єктні і адресатні семантико-синтаксичні відношення. Конструкцію формують дієслівні предикати із відповідним семантичним значенням. Семантика дієслівних предикатів *видавати, видати, виділити, виділяти, віддавати, віддати, вручати, вручити, давати, дарити, дарувати, дати, завдавати, завдати, задарити, задарувати, задару-*

вати, задарювати, заповідати, заповісти, здарувати, здавати, нагороджувати, нагородити, надарити, надарувати, надаряти, недодавати, недодати, обдавати, обдарити, обдаровувати, обдаряти, передавати, передаровувати, передарувати, передати, повіддавати, подати, понадавати, понадаровувати, понадарувати, попересилати, роздарити, роздаровувати, роздати, ударувати і под. [11] у зазначеній конструкції передбачає передачу певного предмета від суб'єкта адресату, напр.: *Я дам тобі притулок затишний, оборону від лютої негоди (Леся Українка); Він дарував нам скельця та брелоки (Л. Костенко); ... не подав ніхто йому води (Л. Костенко); Хтось дарує квіти, хтось дарує фото, Хтось дарує серця полум'яний вир (І. Котович); І я вам віддам найкращі слова (П. Мах).*

До цієї конструкції слід також віднести такі дієслівні предикати, як *адресувати, вислати, виплатити, виплачувати, відплатити, відплачувати, вислати, довірити, нагороджувати, недоплатити, обділити, обділяти, повиплачувати, передоручати, платити, понагороджувати, присвятити, присвячувати, продавати, продати, пропонувати, розіслати, розсилати, слати* і под. [11], напр.: *Думки навіває мені тепер Чорне море (Леся Українка); Як же за нього я маю віддячити вам? (Леся Українка); Король слав поетам-співцям нагороди (Леся Українка); Хтось продав і душу, і надію (Н. Гуменюк); ... мир твоєї душі послав він (Леся Українка); Вам простягаю Крізь сон водограю Райдуги перевесло (В. Вербич); Він погляд свій услід їм посилав (Леся Українка)* та предикати із семантикою "повідомлення": *вибовкнути, вибовкувати, вибовтнути, виказати, виказувати, диктувати, наоповідати, оповідати, порозказувати, передрікати, переповідати, переповісти, порозказувати, розказати, розказувати, розповідати* тощо [11], напр.: *Я не скажу нікому слів таємних (Леся Українка); Він промовля мені слова страшні й великі (Леся Українка); Подруга не згоджувалась, наводила Єльці різні приклади (О. Гончар).*

Типи функціональних синтаксичних одиниць (синтаксем) у структурі аналізованої реченнєвої конструкції виділяють на основі формально-синтаксичних і семантико-синтаксичних функцій, які пов'язані з синтаксичними зв'язками і семантико-синтаксичними відношеннями. У конструкції "С + П_д + О + Ад" дієслівні предикати валентно сполучаються з суб'єктною, об'єктною та адресатною синтаксемами. Суб'єктна синтаксема виражена називним відмінком, об'єктна вживається у знахідному, адресатна – у давальному. У конструкції субстанційні синтаксеми мають особливе лексичне вираження. Основним семантичним варіантом суб'єктної синтаксеми є синтаксема у функції суб'єкта дії, з якою пов'язана найвиразніша семантико-синтаксична і формально-синтаксична диференціація категорії суб'єктності. Суб'єкт виражений називним відмінком і має відповідне функціональне навантаження:

1) виражений займенником, напр.: *А ти мені так віддячив? (Л. Костенко); Мені це все не дає спокою (В. Шкляр); Як же за нього я маю віддячити вам? (Леся Українка); Усі таємні свої скарби тобі я повинна віддати (Леся Українка); Дарувала ти мені перші квіти весняні (Н. Гуменюк); ... оце дає мені смак життя (О. Гончар);*

2) позначає особу, напр.: *... джаври безумні гроші безумні йому заплатили за мертву царицю (Леся Українка); ... мама подає мені пучечок суниць (В. Шкляр);*

3) виражений власною назвою, напр.: *Думки навіває мені тепер Чорне море (Леся Українка); Давала пташці корм одної днини Лусінда... (О. Криштальська); Сам Бог послав мені такого сильного мужчину (В. Шкляр); ... самосаду ... йому підсипав Вовкулака незадовго до їхнього бою під Старосіллям (В. Шкляр);*

4) виражений абстрактним значенням, напр.: *Вітер нам підказує слова (Л. Костенко); ... слова ... віддадуть солодкий свій нектар (Н. Горик); Квіток просив ти? Дам тобі їх більше, Ніж та ворожся весна дала (Леся Українка); А небо розкритою книгою Дарує, пагасиши, світання (В. Вербич); Хай лиш мить дарує мені почуття, За якими буденність, щодення облуда... (Ю. Покальчук); Війна дала нам ремесло (В. Слпчук);*

5) виражений предметним значенням, напр.: *Картин їх за грубі мільйони музей не віддасть сьогодні (Л. Костенко); Суть в тім: той зал йому дав право не сумніватись у собі (Л. Костенко); Одним натиском кнопка дає гіп усім табунам кінських сил (О. Гончар);*

6) виражений імпліцитно, напр.: *Документ відповідний вам зараз дадуть (О. Гончар); Подарував їм для жінок прикраси (Л. Костенко); Мені тоді життя подарували (Л. Костенко); Віддавав своє зав'язтя чудовій районній організації (О. Гончар); ... при одруженні вузлик дарувати (О. Гончар).*

В аналізованій конструкції об'єкт вживається у знахідному відмінку. Знахідний відмінок в об'єктному значенні іноді заміщується родовим відмінком, який є одним із морфологічних варіантів об'єктної синтаксеми. У реченнєвій конструкції "С + П_д + О + Ад" об'єкт виражений переважно знахідним відмінком і передає такі значення:

1) має предметне значення, напр.: *Він дав мені випити темно-брунатного **трунку** (Леся Українка); ...Ангел білі **крила** продавав, Білий ангел із чолом поета (Н. Гуменюк); ...йому – червоний, а тобі – ліловий оцей ось **плащ** синьойор подарував (Л. Костенко);*

2) виражений займенником, напр.: *Та, що **його** дарує, безтурботна (Л. Костенко); **Що** ці ваші абстракції дають людині (О. Гончар); ... коли мені **усе** дано? (Й. Струцюк);*

3) має абстрактне значення, напр.: *...братам додавала **одваги і певності** в бою?(Леся Українка); Ти, срібнолука богине-мисливице, Честі і цноти дівчат оборонице, **поміч** свою нам подай (Леся Українка); Подаруй мені на щастя на гілочці тій **Пелюсткове, зірчисто-весняне** (Н. Горик); Безсилий здарувати наше спільне **небо** і залишити нашу рятівну біду (В. Вербич);*

4) імпліцитне вираження, напр.: *Що за чудасія, дають старцям, підсажують калік (Л. Костенко); Нарешті знайшов цукерку, розгорнув, підніс на долоні **коневі** (В. Шкляр); Донька висипає яблука з корзини, Роздає малютам, кличе звідусіль (О. Рисак).*

У граматичній системі сучасної української мови основним морфологічним варіантом адресатної синтаксеми є давальний відмінок, який у найтиповішій для нього функції адресата дії характеризується відмінковими семантико-синтаксичними диференційними ознаками субстанціальності, валентним зв'язком з предикатами дії. У даній конструкції адресат реалізований відповідними семантичними значеннями:

1) виражений власною назвою, напр.: *Того вечора він подарував **Чорновусові** рушницю Манліхера, кольта, дві "кукурудзи"... (В. Шкляр); Бо ж наші предтечі для неволі Дали **Кривоносам** весь світ (П. Мах);*

2) позначає істоту, напр.: *Ніхто зарплати не віддав В довкрузжжі нашим **сиротинцям** (П. Мах); Давала **пташиці** корм одної днини Лусінда... (О. Криштальська); Подаруй, свята Маріє, Цій **дитині** довгий шлях! (Н. Гуменюк); Заплатив я **конокраду** гривню (Й. Струцюк); ... фараони ... платили за неї безумні гроші **арабам** (Леся Українка);*

3) виражений займенником, напр.: *Як давно дарували **мені** просто так, Без причин – роковин, без врочистих відзнак Просто квіти, на честь понеділка (Н. Горик); Пам'ятаю, як щоранку На матусиному ганку Дарувала ти **мені** Першій квіти весняні (Н. Гуменюк); Хай лиш миті дарує **мені** почуття, За якими буденність, щодення облуда...(Ю. Покальчук);*

4) виражений абстрактним значенням, напр.: *... мир твоїй **душі** послав він (Леся Українка); Віща притча Про долю та славу – Дихає світлом Душі дарує **вікам** (В. Вербич); **Пориванням** своїм дай промінність живу (П. Мах);*

5) виражений предметним значенням, напр.: *Хто дасть моїм **очам** потоки сліз? [1, 287];*

6) імпліцитне вираження, напр.: *Хутчій **давайте** руху, підвезу (Л. Костенко); Карточку оту подаруйте (О. Гончар); Тільки вечерю роздала (О. Гончар).*

Адресатна синтаксема закріплена тільки за предикатами дії і вказує на особу, щодо якої відбувається дія. Вона характеризується незначною кількістю морфологічних варіантів. Семантичне варіювання адресатної синтаксеми зводиться до наявності певних значенневих відтінків у морфологічних варіантах. Адресатна синтаксема поєднується з предикатами відповідної семантики, а саме з тими, що позначають передачу об'єкта особі, повідомлення інформації. Порівняно з категоріями суб'єктності та об'єктності категорії адресатності властива менша семантична і морфологічна розгалуженість. Вона характеризується незначною кількістю морфологічних варіантів [4, 124]. Семантичне варіювання адресатної синтаксеми зводиться до наявності певних значенневих відтінків у морфологічних варіантах. У реченнєвій конструкції "С + П_д + О + Ад" адресатна синтаксема виражається давальним відмінком. Однак, як вважає І. Р. Вихованець, у граматичній системі сучасної української мови відбуваються зміни у співвідношенні синтетичних і аналітичних форм для вираження адресатної функції, які стосуються напівпериферійної (нецентральної/непериферійної) позиції речення. Наприклад, прийменник *для* з родовим переходить з детермінантної (периферійної) позиції речення в нецентрально-непериферійну, перетворюючись на функціональний еквівалент давального відмінка адресата, пор.: *Дівчина понесла для матері квіти і Дівчина понесла матері квіти. Таке*

вираження адресатної синтаксеми у реченнєвій конструкції “С + П_д + О + Ад” досить обмежене, напр.: ... *я дочка Прометей – і милосердя для себе не буду я в тебе благати!* (Леся Українка); *Що ти здобув для нас від заздрісних олімпійців* (Леся Українка). Прийменник *для* з родовим відмінком крім вираження функції адресата дії вносить у конструкцію додатковий значеннєвий відтінок призначення. Проте, незважаючи на використання в напівпериферійній позиції речення прийменниково-відмінкових форм, у значенні адресата дії в сучасній українській мові домінує давальний безприйменниковий відмінок [3, 126].

За нашими спостереженнями, у конструкції “С + П_д + О + Ад” семантико-синтаксичні відношення функціонують переважно в експліцитному вияві, напр.: *Я дам тобі пишні дарунки* (Леся Українка); *Я дам тобі притулок затишний ...* (Леся Українка); *Я подавала їй квітки, і листя, й трави ...* (Леся Українка); *Що добрий козак мав звичай подарувати своїй дівчині стрічку* (О. Гончар), однак іноді мають імпліцитне вираження, напр.: *Даю тобі сей меч, дарма що ти не сильна* (Леся Українка); ... *Нагадає тобі лихоліття, Нагада тобі тугу пекучу* (Леся Українка); *Жінку свою найсолодшу на ніч тобі дарував* (Л. Костенко); *Даруй мені над шляхом тополиним важкого сонця древню булаву* (Л. Костенко); *І чому, дурна, не підсипала тобі у вино снодійного?* (В. Шкляр); ... *відав життя державі* (П. Мах); (імпліцитне вираження суб'єктної синтаксеми і суб'єктних семантико-синтаксичних відношень); *І не віддай цим людям на поталу* (Л. Костенко); *Махновцям на лопаті з вікна подавав* (О. Гончар) (імпліцитне вираження суб'єктної і об'єктної синтаксем та суб'єктних і об'єктних семантико-синтаксичних відношень); ... *а ти відав мою землю* (Л. Костенко); *Жора розповідав такі цікаві речі* (В. Шкляр); *Прийдуть слова, твою оцінять муку і віддадуть солодкий свій нектар* (Н. Горик); ... *але безумні джаври заплатять безумні гроші* (Леся Українка); *Друг... під самим селом замовкне і подасть на прощання лапку* (Й. Струцюк); *Я дам живих квіток ...* (Леся Українка); (імпліцитне вираження адресатної синтаксеми і адресатних семантико-синтаксичних відношень); ... *і руку подай і віддай ту енергію* (П. Мах); *Благословенна Україна Богом, Не віддамо свободи вже повік!* (П. Мах); *Хіба свій корінь віддаси?* (П. Мах); *Іде богині жриця наймиліша, Віддаймо честь* (Леся Українка); *Ласкавість неба голобу, Златавість поля на край лісі Віддам, щоб серцем ти вознісся* (П. Мах); (імпліцитне вираження суб'єктної і адресатної синтаксем та суб'єктних і адресатних семантико-синтаксичних відношень).

Висновки і перспективи подальших досліджень. У структурі речення “С + П_д + О + Ад”, у якій функціонують дієслівні предикати із семантикою “дати”, “платити”, “слати”, “розповідати” тощо, виділяємо суб'єктні, об'єктні та адресатні семантико-синтаксичні відношення. У реченнєвих конструкціях функціональне значення семантико-синтаксичних відношень виявляється у зовнішньому спрямуванні та на акцентуванні семантичних відношень синтаксичних компонентів. У проаналізованих структурах семантико-синтаксичні відношення спрямовані від залежного компонента до центрального. Центральний компонент виражений дієслівним предикатом. Розглянуті функціональні типи семантико-синтаксичних відношень мають значення предметності. Щодо їх функціонування, варто зауважити, що в конструкції “С + П_д + О + Ад” семантико-синтаксичні відношення мають експліцитне вираження, іноді спостерігаємо часткове імпліцитне вираження семантико-синтаксичних відношень. Функціональні особливості семантико-синтаксичних відношень у реченнєвих конструкціях залежать від семантичного навантаження предиката.

Список використаної літератури

1. Андерш Й. Ф. Структурно-семантична типологія простого речення / Й. Ф. Андерш // Мовознавство. – 1987. – № 6. – С. 71–72.
2. Андерш Й. Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові в зіставленні з українською / Й. Ф. Андерш. – К. : Наук. думка, 1987. – 191 с.
3. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 222 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
5. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк, 2001. – 662 с.
6. Загнітко А. П. Закономірності формальної і смислової організації складного речення / А. П. Загнітко // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Вип. 2. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – С. 17–27.

7. Іваницька Н. Л. Зумовленість синтаксичної структури двоскладного речення валентністю дієслова-присудка / Н. Л. Іваницька // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С. 39–43.
8. Мельничук О. С. Розвиток структури слов'янського речення / О. С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1966. – 324 с.
9. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : монографія / М. В. Мірченко. – Вид. 2-ге, переробл. – Луцьк : Ред.-вид. відд. “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
10. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / І. І. Слинко, М. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
11. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
12. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер. – М. : Прогресс, 1988. – 654 с.
13. Шульжук К. Ф. Синтаксичні зв'язки у складному неелементарному реченні / К. Ф. Шульжук // Актуальні проблеми сучасної філології : зб. наук. пр. – Вип. 8. – Рівне : РДГУ, 2000. – С. 5–8.
14. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Вид. центр “Академія”, 2004. – 408 с.

Статтю подано до редколегії
20.10.2011 р.

УДК 811.112.2'373.43

О. В. Мащенко – аспірант Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника

Сполучуваність словотвірних засобів з основними сферами ужитку (на основі сучасної німецької періодики)

*Роботу виконано на кафедрі іноземних мов
ПНУ ім. В. Стефаника*

У статті досліджено синтагматичні зв'язки між словотвірними засобами та основними сферами сучасної німецької мови на основі застосування методики статистичного дослідження хі-квадрат.

Ключові слова: неологізми, оказіоналізми, словотвір, хі-квадрат.

Мащенко О. В. Сочетаемость словообразовательных средств с основными сферами употребления (на основе современной немецкой периодики). В статье исследуются синтагматические связи между словообразовательными средствами и основными сферами современного немецкого языка на основе применения методики статистического исследования хи-квадрат.

Ключевые слова: неологизмы, окказионализмы, словообразование, хи-квадрат.

Maschenko O. V. Compatibility of Word-Formation with Basic Spheres of Usage (on the Basis of the Modern German Periodicals). This thesis deals with syntagmatic relations between the word-formation and basic spheres of the modern German language, using a method of statistic investigation χ^2 .

Key words: neologisms, occasionalisms, word-formation, χ^2 .

Постановка наукової проблеми та її значення. Статистичні методи дослідження стають дедалі популярнішими в різних галузях науки. З огляду на це, у лінгвістиці також почали застосовувати статистичні методи, які сприяють отриманню достовірних та точних результатів, завдяки чому ця наука отримує можливість накопичити об'єктивну доказову базу [3, 5]. Проблеми семантичної сполучуваності у різних угрупованнях належать до провідних у сучасному мовознавстві [2, 34]. На нашу думку, ця тенденція робить нашу роботу **актуальною** для сучасної лінгвістики.

Мета дослідження – розглянути синтагматичні зв'язки між словотвірними засобами та різними сферами сучасної німецької мови. Матеріалом дослідження послужили 8000 оказіоналізмів і неологізмів, відібраних з німецької періодики (“*Spiegel*”, “*Zeit*”, “*Welt*”, “*Süddeutsche Zeitung*”).

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для досягнення поставленої мети ми застосовуємо критерій хі-квадрат. Оскільки результат критерію